

Na neizpolnjevanje planskih ciljev vpliva tudi stanje kovinskih predelovalcev

Viško kovinsko predelovalno industrijo opredeljujejo naslednje značilnosti: vsako število zaposlenih ustvarja sorazmerno majhne finančne učinke (čisti dohodek, akumulacija), kljub varljivo visokemu deležu v celotnem občinskem izvozu, je usmerjenost v mednarodno menjavo premajhna, OZD pretežno srednje velikosti po eni strani izkazuje pozitivno elastičnost prilagajanja po drugi pa šibkost pri zagotavljanju koncentracije akumulacije in močne razvojne službe. Nič kaj spodbudne niso ugotovitve komiteja za planiranje in gospodarstvo, ki mu je izvršni svet naložil zadolžitve, da za marčevsko skupščinsko zasedanje pripravi oceno stanja v OZD te panoge. Ob vsem tem pa v občini ne beležimo pomembnejših proizvodnih povezav med posameznimi OZD, ki so med seboj tudi sicer raznolike glede tehnoloških rešitev – od tipično serijske proizvodnje do proizvodnje po naročilu, od »mojstrskega« dela do tekočih »trakov«.

DO Livar TOZD Livarna barvnih kovin obratuje v neustreznih pogojih, kar se kaže v proizvodnih prostorih in zastarelosti ter odpisanosti opreme. Prestrukturiranje proizvodnje je pogojeno tako z rešitvijo prostorskega problema kot tudi nove tehnologije opreme ter ustreznim strokovnim kadrom. **DO Ptulca** se uvršča med največje evropske proizvajalce. Trenutko posluje v razmerah hude tržne konkurence in slabe preskrbe z drugim reprodukcijskim materialom. Izkazano izgubo za lansko leto v višini 773 milijonov bodo z lastnimi in združenimi sredstvi kmalu pokrili. Letos namepravajo aktivirati linijo okrasnih tulcev, po katerih je veliko povpraševanje tudi na tujem trgu. **DO Igo** je kljub vsem pretresom v letu 1987 in v neugodnih pogojih gospodarjenja uspešno zaključila poslovno leto in je najbolj izvozno usmerjena organizacija v občini. **Kovinska industrija Ig** je preko SOZD Astra podpisala s firmo Bizerba kooperacijsko pogodbo o dolgoletnem sodelovanju s čimer bo razširila proizvodne programe, ki bodo vključevali višji tehnološki nivo in znanje. **Tudi v Avtomontaznem TOZD** Tovarna grednih naprav v naslednjih letih načrtujejo nove programske usmeritve v razvoj in proizvodnjo grednih in prezačevalne tehnike, v proizvodnjo toplovalnih kotlov, v usmerjanje proizvodnje elektronskih instrumentov ter perifernih sklopov za avtomatizacijo in robotizacijo delovnih postopkov. **DO Emona IPKO** ima precejšnje razvojne ambicije. Želijo povečati količinski obseg proizvodnje po vseh programih z večjo izkoriščenostjo delovnih sredstev, boljše organizacijo dela in koordinacijo nad posameznimi oddelki, z večjim uveljavljanjem znanja in tehnologijo v proizvodnji...

Vsekakor pa bolj od zgoraj navedenih delovnih organizacij oziroma TOZD, za-skrbljuje stanje v tistih OZD, ki že sedaj poslujejo na meji rentabilnosti.

SOZD Slovenijales DO NASTRO beleži glede na kadrovsko strukturo nizke povprečni OD, vprašljiva je motiviranost delavcev in majhna so možnosti za pridobitev vrhunskih strokovanj. Zdi se kot da je bila v obdobju po ukrepu

druženega varstva zamujena priložnost hitreje uveljavitve sodobnejše proizvodnje, sedanje zaloge (800 milijonov) močno bremenijo proizvodnjo. Ena od možnih razvojnih usmeritev je oskrba drobnega gospodarstva pa tudi v programu snovanja konstrukcij stroja za znanega kupca v povezavi z raziskovalnimi OZD in specializiranimi OZD (informatika).

Z uvedbo novih cenovnih razmerij prehaja **SOZD Slovenske železarne DO Tovila** tudi v hud likvidnostni finančni položaj, kar utegne otežiti doseganje pozitivnih premikov pri kadrih. Zdi se, da je v zaostrenih razmerah razumljivost Tovila spriču »monokulturnosti« proizvodnje precejšnja. Premalo je pripravljenih alternativnih možnosti, za pripravo dolgoročne razvojne usmeritve pa je krizno obdobje najmanj primerno, saj zmanjkuje tako časa kot denarja. Veliko si obetajo od novega programa v sodelovanju z Metalurškim inštitutom glede na svetovne izkušnje bo prej ali slej nujen prehod na kooperantske odnose ali sistem delavcev na domu, pri čemer bo potrebno vzorčno preveriti finančne učinke.

Najmanj zavidljivo je stanje razmer v **drugem Avtomontaznem TOZD-u Utensiliu**. Pričakovana izguba znaša med 800 in 900 milijoni, za OZD katere realizacija stagnira odnosno upada, pa pomeni kratkoročno zadolžitve (1.800 milijonov) nemožne breme, ob tem pa je stanje naročilo kritično, neugodna je kadrovska struktura, prostorsko proizvodne razmere na Rudniku pa postajajo neprimerne. Nujna je zatorej vsaj delna preselitev iz Rudnika na Vič. Možno je, da bo potreben preobrat v programski usmeritvi, ki bo verjetno možen le ob večjem osipu zaposlenih in širši pomoči znotraj in izven Utensilije. Premik pa bo potreben tudi na področju komercialne, saj le-ta ne zagotavlja dobrih rezultatov, tako glede marketinške organizacije kot sprotne zagotovitve programa.

V sklepnih ugotovitvi je pripravljalec gradiva zapisal – smer nam je krepitev kovinsko-predelovalna industrija, vendar ne le obstoječih programov temveč uporaba razpoložljivih kadrov ali opreme ali prostorov za proizvodnjo novih izdelkov. Ta ni nujno omejena na dosedanjo OZD – lastnika, uporabnika družbenih sredstev, zato je potrebno računati s prenosi, odstopi in gradnjo proizvodnih dejavnosti organizacijam, ki imajo pripravljene uresničljive programe.

Občinski izvršni svet pa je med drugim ugotovil, da večina OZD s tega področja, v sorazmerno ugodnejših pogojih gospodarjenja ni dovolj izkoristila možnosti za posodobitev proizvodnje in uvajanje novih programov, kar se kaže v slabšanju rezultatov, ob rasti, zlasti cenovnih disparitet, ki gredo v škodo kovinsko predelovalne industrije. Zato so spremembe sedaj toliko težje, vendar pa še vedno nujne.

Nesporno gradivo predstavlja tudi svojevrsten izziv za razpravo na zboru združenega dela!

TEMATSKJE SEJE ZADRUŽNEGA SVETA

Zmernejši vstop v tretje desetletje

Obrtna zadruga ONIKS, Kosceskega 25, je dopolnila 20 let. To je in ni povod za pogovor, ki smo ga imeli z direktorjem zadrge Juretom Pretnarjem o aktualnih dogajanjih v kolektivu, ki šteje 18 delavcev in delavk. Ti skrbijo po svojih zadolžitvah za najrazličnejše naloge, ki jih jim je zaupalo okrog 240 članov. V zadnjih petih letih se je sestava članstva precej spremenila. Prej so prepreljivo prevladovali obrtniki gradbene stroke in tisti, ki opravljajo zaključna dela v gradbeništvu. Sedaj je njihov delež okrog 45 odstotkov, preostali del pa so zapolnili obrtniki kovinsko-predelovalne usmeritve (20 odstotkov), grafike (20 odstotkov) in drugi.

Katera vprašanja so izpostavljali delegati zadrge sveta in skupščine, ko so razpravljali o delu zadrge v lanskem letu in o planu za letošnje leto?

»Oba organa sta sprejela bilanco za leto 1987 in plan za leto 1988. Sta pa izrazila skrb zaradi pogojev gospodarjenja. Na zadrugo in člane prihajajo vse večja bremena. Del jih prevzame zadruga, del pa prenese na člane. To pa ne bi bilo tako zelo hudo, če se ne bi obrtniki srečevali tudi v slabimi plačili s strani naročnikov. Zadeva bi bila verjetno še slabša, če ne bi bili mi likvidni.«

To je ugotovitev stanja. Kaj boste naredili za to, da bi ga skušali vsaj v svojih vrstah izboljšati?

»Dogovorili smo se, da bo prva seja zadrge sveta namenjena le tej problematiki. Temeljito bomo pretehtali ves denarni tok od nabave do prodaje. Take namenske seje smo uvedli pri nas že pred časom, ker ugotavljamo, da je na eni strani potrebno temeljito predelati le eno snov.«

Kako pa sta organa zadrge sprejela gibanje za ustanovitev Zveze obrtnih zadrug Slovenije?

»Obrtna zadruga ONIKS se bo včlanila v novo zvezo, pod pogojem, če bo predstavljeni program dejansko uresničevan. Imamo namreč slabe izkušnje, da ustanovimo neko novo zvezo, skupnost, da se dogovorimo tudi za denarni prispevek, potem pa se ustvari le aparat, ki je samemu sebi namen, dejansko pa ne da nič od sebe. Menimo, da je potreben skupen organ zadrug, saj nam bi skupen nastop in enako reševanje neznanek verjetno pomagalo hitreje iz trenutnih težav.«

Ste v vaši zadrugi spregovorili tudi o obsežnih razpravah o razvoju drobnega gospodarstva, ki potekajo na vseh ravneh od temeljnih sredin do federacije?

»Smo. Žal ugotavljamo, da so to le razprave, ki pa ne kažejo prav na nikakršno razvedritev neba nad drobnim gospodarstvom.«

Za leto 1988 ste načrtovali le za 61 odstotkov povečan prihodek. Ali ni tako majhno planiranje povečanja nerealno?

»Dosedaj smo planirali naš prihodek in druge postavke za 12 do 16 odstotkov nad pričakovano inflacijo. To je bilo zato, ker je bilo dovolj dela. Sedaj pa so se razmere bistveno spremenile. N. pr. v preteklih letih je bilo težko dobiti razstavljalce za seje. Sedaj obrtniki sami ponujajo svoje izdelke ali storitve za predstavitev na sejmih. Upoštevatiti tudi moramo, da veliki sistemi načrtujejo celo

Jure Pretnar (na sredini): Zaradi zapletenosti položaja vsako sejo zadrge sveta namenimo eni kapitalni tematiki. Na naslednji bomo spregovorili o finančnem toku od nabave surovine do prodaje izdelka (foto: Stane Jesenovec)

ZAKAJ STRAŠIJO GALVANOTEHNIKE – I. DEL

Strah je na sredini votel, okrog ga pa nič ni

Ne bi zeleli presojsati o upravičenosti boja proti napredku, boja, ki se pojavlja tudi na tleh naše občine, ampak bi zeleli opozoriti na to, da se v številnih sredinah tudi že pri nas zavedajo, da je potrebno okolje maksimalno varovati in ga negovati. Vedo tudi, da smo že v času, ko je potrebno živeti s spoznanjem, da naravnih dobrin ni v izobilju, ter, da storitveno ali proizvodno delo ne sme z negativnimi učinki poškodovati ali celo uničiti teh dobrin.

Vse več je privrženec tega spoznanja. Zato tudi varovanje okolja in njegovih naravnih tvarin postaja pomembna gospodarska dejavnost. V naši občini opravlja GALVANSKI SERVIS inž. Marijana Beretiča, na Izanski 2. Naš namen ni predstaviti neposredno delo tega servisa, ampak predstaviti nekaj spoznanj o škodljivosti galvanotehnike za okolje. Objavljamo del pogovora, v prihodnjih številkih pa bomo skušali še s posameznimi primeri utrditi tokrat zapisana spoznanja.

V čem je razlika med nekdanjimi in sedanjimi galvanizacijami?

»Tehnologija je bila včasih v galvanah res struena, ker je uporabljala stare postopke. Uporabljala je ogromno cianidnih elektrolitov, ker se je z njimi lažje izločalo lepe galvanke obloge. Imeli so tudi to prednost, da zanje ni bilo potrebne resnejše priprave pred samim galvaniziranjem. Pri uporabi teh elektrolitov ni bilo potrebno razmaščevati predmetov, kar pa je bil eden od ključnih problemov galvaniziranja.«

SSKJ št. 1/667–668

GALVANIZIRATI – am. nedov. in dov. : 1. tehnika: elektrolitsko prekrivati predmete s kovinsko plastjo ; galvanizirati pločevino ; 2. medicina: zdraviti z enosmernim tokom : galvanizirati revmatičnega bolnika ; galvaniziran – a, – o : galvanizirana žica

GALVANITEHNIKA : – e: tehnika: elektrolitsko prekrivanje predmetov s kovinsko plastjo

Slovar slovenskega knjižnega jezika prinaša na navedenih straneh še petnajst pomenov besede, ki je izpeljana iz samostalnika galvana oziroma povedka galvanizirati. Koristno je poznati njihov pomen

Je ta oblika galvaniziranja še v uporabi?
»Opuščati so jo pričeli pred dvajsetimi leti. Prešli so na kisle elektrolite, ki so skoraj nestrupeni. Ko govorimo o strupenosti, je potrebno razumeti takole: ko pride ta elektrolit v vodo, ko ga spreše z elektroliti, voda že sama izloča težke kovine v obliki hidroksidov. Izločajo se že pri kislosti ali bazičnosti 7 do 9 ph. N. pr. barjanske vode imajo vse več kot 7 ph, po naravi pa so bazične. Medij je torej tak, da se težka kovina samodejno izloča.«

Teoretično je to vse lepo, kako pa je v praksi?

»Biologi, fiziologi in inspektorji redno kontrolirajo galvanotehniko in njihove odplake in gledajo, da se le te ne izločajo v kanalizacijo ali naravne odvodnice, ampak, da se izločajo kontrolirano. V ta namen uporabljajo usadalnike, čistilne naprave, v katerih naš servis ph medij tako spremeni, da se težke kovi-

Varovanje narave je postala v razvitem svetu že pomembna gospodarska panoga. Začetek take dejavnosti pri nas predstavlja GALVANSKI SERVIS inž. Marijana Beretiča na Izanski 2

ne izločajo.

Torej, je mogoče vse te procese kontrolirati?

»Popolnoma. Zato galvanizerji sploh niso tak »bau-bau« kot pogosto govorniki. So pod silnim nadzorom inspekcijskih služb. Te jih pogosto kontrolirajo, vzamejo vzorce, in že na samem mestu lahko takoj pogledajo odplake. Galvanizerji morajo voditi obratovne poslovniške, v katerih morajo vpisati vsak poseg pri kemizmu čistilnega odplaka. Zabeležiti morajo tudi porabo kemikalij, ki jih uporabijo pri čiščenju, ... tako, da so galvanotehniko zelo kontrolirane.«

Kakšna pa je pri tem zadolžitve vašega servisa?

»Da bi bili vodje v galvanah vedno pripravi na pravilnost procesov in o tem, kaj izpuščajo, jim dajemo testerje (nikelj, cianid, krom, cink), s katerimi lahko redno pregledujejo potek postopkov v galvanu in odplake. Cianide trenutno še uporabljajo pri zlatenju, srebrnenju in cinkovih litinah. A tudi tu se vse bolj poslužujejo kislih elektrolitov.«

Povod za pogovor je negativno stališče krajanov do šestih galvanotehnik s čistilno napravo na ozemlju Rudnika. Kako vi ocenjujete galvane, ki naj bi se preselile tja?

»To so galvanizerji, ki izvršujejo individualna naročila za arhitekta, za industrijo, za posameznike ali pa manjše serije, ki jih zmorejo opravljati le v majhnih galvanotehnikah. Zaradi odpora do teh delavnic obstaja nevarnost, da bodo taki obrtniki izginili in potem se moramo resno vprašati, kdo bo pripravljen delati take stvari. V primerjavi z industrijskimi galvanami, bi jim po količini in načinu obdelave kovin lahko dejali skoraj »domaća obrt«, kot imenujemo izdelovalce kuhalnic in zobortrebov v primerjavi z lesno industrijo. Med kandidati je n. pr. tudi galvanizer, ki galvansko obdeluje plastiko. Po tej storitvi je vedno večje povpraševanje. Delo je zelo zahtevno, brez cianidov, z natančnimi operacijami, ki pa morajo biti same po sebi precizno kontrolirane, da galvaniziranje uspe.«

Pa kljub temu, je potrebno še dodatno poskrbeti za zaščito okolja pred delom teh galvan?

»Znano je, da bodo imele namensko čistilno napravo zgrajeno po posebnem sistemu in, da bodo temeljito varovane, tako, da ne bi moglo priti do izliva škodljivih snovi v naravo. O tem pa več prihodnjik.«

Krajane vabimo, da postavijo vprašanja s tega področja, na katera bomo skušali najti tudi strokovne odgovore. Želimo si, da bi resnično obvarovali naravo pred vsimi negativnimi vplivi.

Za kvalitetno cigareto

Po izdelanih ocenah je bila prodaja cigaret v TTL v minulem letu za 2 odstotka večja v primerjavi z letom prej. Večja

prodaja je dosežena predvsem na račun licenčnih cigaret. Pri cigaretah TTL so lahko zadovoljni s prodajo cigarete ASTOR in NIKO, v prodaji še vedno stagnira vodilna cigareta F 57. V minulnem letu so na padec povpraševanja po cigaretah vplivali številni objektivni tržni pogoji, med drugim neugodna cenovna razmerja, saj so cene licenčnih cigaret preuzle nasproti domačim. V TTL se soočajo z likvidnostnimi težavami kupcev, zato so z nekaterimi zavestno prenehali sodelovati. Izreden razcvet duty-free trgovin je pritegnil potrošnike, ki sedaj posegajo po tujih cigaretah, ob povišanju davka pa bo nakup v teh prodajalnah zanje cenovno še bolj zanimiv.

Minili so časi, ko so lahko rekli, da se cigareta sama prodaja in da zanje ni potrebno storiti ničesar. Pomembno je, da so zdaj tudi sami ugotovili, da je razvoj potreben. Lotili so se marketinških analiz, ki so jim to potrdile.

Pred kratkim so dobili izsledke ankete, ki jo je opravil oddelke za raziskovanje OZEHA iz Zagreba.

Raziskava je bila opravljena z namenom, da se dorečejo smernice nadaljnje strategije oživiljanja in razvoja novih proizvodov. Izvedena je bila s pomočjo ankete, ki so jo izvedli študenti raznih fakultet pri 1007 kadrih v različnih mestih Jugoslavije. Rezultati analize so pokazali, da je cigareta F 47 še vedno vodilna, a za mlajše manj priljubljena.

Potrošnik na spremembo kvalitete cigarete in pogosta kvalitetna nihanja na sploh hitro reagira. Cigareta opusti in težko ga je ponovno pridobiti. Še težje pa v pogojih, ko reklama za cigaretne proizvode ni dovoljena in so možne le enkratne objave v sredstvih javnega obveščanja.

Zato so v DO pred pomembnimi, lahko rečemo tudi izredno rizičnimi odločitvami, kako naprej. Dejstvo pa je, da bo v letošnjem letu osnovna naloga proizvodnje sektorja za razvoj in marketinga oživitev asortimana na sploh, ne le F 57. Omenjena analiza je ponudila jasne parametre za delo vnaprej in povsod je naglašeno prizadevanje vseh za dvig kvalitete cigarete.

Oživitev asortimana in skrb za ohranjanje kvalitete naja bi ob normalnih pogojih dala rezultate, ki bodo lahko vidni že v drugi polovici letošnjega leta. To seveda ne pomeni rast prodaje čez noč, temveč vsaj zaustavitev trenda padanja tržnega deleža TTL.

Asortiman cigaret TTL so že razširili z novo cigareto BOSS, ki je bila po marketinški strani lepo sprejeta, kljub temu, da je v visokem cenovnem razredu.

V strokovnih krogih je bilo obveščanje potrošnikov z BOSS-om ocenjeno uspešno, saj so maksimalno izkoristili dane možnosti.

Take akcije seveda spodbujajo tudi reakcije nekadašnje, ki smo jih lahko zasledili v dnevnem časopisju. Na te reakcije so bili v TTL pripravljeni in pričakujejo jih še več tudi v bodoče. Zagotovo pa vse akcije o škodljivosti ali celo prepovedi kajenja negativno vplivajo na potrošnje njihovih izdelkov.

Tem trendom se bodo morali v bodoče prilagajati tudi v razvojnih načrtih.